

ג'ופרי ד. פול ;

מסעו האפריקאי של נצרא

הנידחות ביותר של יער-הבראשית". הנה כך הכשיר נאצר את הקרקע לקראת התערבותה של מצרים באפריקה.

התכנית היתה מפורטת ומקיפה. ראשית, הקמת רשת של שירותים קונסולריים באפריקה שעובדיהם אנוש שים הבקיאים בסבכי חייהם של האפריקאים הילידים. אחרי-כן — שיפור שירותי התעמולה, אגב הבלטתם של שידורי ראדיו על הבעיות המקומיות, בניבים אזוריים. העתונות המצרית נצטוותה להביע בכל הזדמנות נאותה את תמיכתה בשאיפות הלאומיות האפריקאיות. קונטרסים ועלונים, פשוטים בלשונם ונאים בהדרגתם, הוכנו להפצה בכמה וכמה לשונות, לקלס ולשבת את מצרים ואת מדיניותה הפרו-אפריקאית.

קבוצות נבחרות של מומחים במדע, בדת, בפוליטיקה, בכלכלה, במסחר ובשירותים סוציאליים נשלחו, בחינת "מעשה-אחזה", לארצות שבהן ישובים מוסלמים חשובים. מצרים פתחה את שעריה לרווחה לפני מאות תלמידים אפריקאיים והעניקה להם השכלה חנם ועזרה כספית. לא רק חכמה ודעת סיפקו לתלמידים הללו כי אם גם קורסים מיוחדים, שהוכנו בפיקחות ובקפידה, המדגישים את היקף הקשר

בשלב זה אין לומר במדויק מתי חדל נאצר מתכניותיו לשיפור מנת-חלקם של המצרים המרוששים והמירון במדיניות של התגדלות אישית, גם לא נתבררו כל הגורמים שהשפיעו על החלטה זו. אך אין כל מקום לספק בדבר כוונותיו באפריקה.

הוא העיד עליהן בריור כאשר כתב בספרו, "פילוסופיה של המהפכה": "כלום נוכל להתעלם ממצאותה של יבשת אפריקאית שהגורל נטענו בתוכה — אותו גורל עצמו הגורר מאבק-אימים על עתידה של היבשת, מאבק שבו נהיה נתונים בין אם נאבה ובין אם נמאן..." ולאחר מכן: "בלי גוזמה אומר כי בשום-פנים אין אנו יכולים לעמוד מן הצד אפילו נרצה בכך, לעמוד מנגד למאבק-הדמים האיום המשתולל עתה בלבה של אפריקה בין חמישה מיליוני לבנים ומאתיים מיליון אפריקאים. זאת לא נוכל לעשות מסיבה אחת עיקרית וברורה — שהרי באפריקה אנו נמצאים.

"יושבי אפריקה יוסיפו לשאת עיניהם אלינו, אל השומרים על השער הצפוני של היבשת והמחברים אותם אל העולם החיצון. בשום-פנים-ואופן לא נוכל להתכחש לאחריותנו המחייבת אותנו לסייע בכל הדרכים האפשריות בהחדרת האור והתרבות אל פינותיו

לכת. עד לשעה שתושג „עצמאות“ מלאה ב־1960.

כדאי לעיין בפירוט בהתפתחות של הוּמָן האחרון בשטח זה של 750.000 קמ"ר בחוף אפריקה המזרחית, שהמוֹזים הם תוצרתו העיקרית. עד למלחמת העולם השנייה היתה סומאליה מושבה איטלקית, ולאחר המלחמה הוחזרה לאיטליה כשטח־נאמנות תחת פיקוח האו"ם, מתוך הסכמה שעד ל־1960 תוענק עצמאות מלאה לעמי מיה, שרובם המכריע הם מוסלמים גוודים. בהמרתם של משלחות או"ם ופקידים איטלקים הוקם מנגנון מש־טרתי ופקידותי כל־ארצי. הדרכת מומחים ניתנה ברוחב־ידי, וב־1953 כבר דומה היה כי צפויה סומאליה לקום כמדינה אפריקאית יציבה, הנתוֹנה לפיקוח דמוקרטי.

לסומאליים יש מסורת ארוכה של לאומנות עזה, וזו נשתקפה במנהיגות של המפלגה המדינית העיקרית, ליגת־הנוער־הסומאלית. ואולם מנהיגיה של זו הכירו היטב בעובדה שארצם עתידה להודקק לסיוע־חוץ בקנה־מידה גדול, אם אין רצונה לפשוט את הרגל בשנים הראשונות לעצמאותה. הבנה זו עוררה מעין נטיה אל המערב, שממנו קיוו לזרם מבורך של כספים.

אך המנהיגים האלה לא נתנו דעתם על שאיפותיו של נאצר. עדי־מהרה נעץ ראדיו קאהיר את אצבעותיו המשור־בבות במוחותיהם של הסומאליים, בהכ־ריוו על אחוות אינטרסים מוסלמיים הכוללת לא רק את הסומאליים עצמם אלא גם את המוסלמים אחיהם בשטח־

רים המקשרים את ארצותיהם אל מצרים מבחינת הלאומיות, הלשון, הדת, התכרה, הכלכלה, השאיפות הלאומיות או המטרות המדיניות.

זמן וכסף למכביר הושקעו בסטודנטים מוסלמים מארצות אפריקה הלומדים באוניברסיטה אל־אזהר, מבוע האסלאם המודרני. ההוראה ניתנת חינם וכל סטודנט מקבל קיצבה חדשית במזומנים. למרכז הזה באים במספר הולך ורב תלמידים מכל קצות העולם המוסלמי. ב־1952 היו שם רק 105 תלמיד מאפריקה התיכונה. כעבור שנתיים היו כבר 400 תלמידים מן האיזור הזה בלבד. בוגרי אל־אזהר מנהלים 160 „משלחות“ בחלקים שונים של העולם המוסלמי. כפי שהעיד עלי־הם סופר מצרי אחד, הריהם „מלמדים, מטיפים, גותנים שיעורים בעיקרי־הדת, כדי שבדרך כך יוכלו לעשות נפשות לפוליטיקה המצרית...“

המצרים גם הקדישו מחשבה הרבה לחדירה הכלכלית לאפריקה, ותוצאות שקידתם זו עתידות להתגלות יותר ויותר. הם ניגשו לסקר מדוקדק של השווקים האפריקאים כדי לעמוד על צרכיהם וטעמם של הצרכנים המקומיים. יש תכנית להקמת תערוכות ושווקים מסחריים ברחבי אפריקה „השחורה“.

אב־דוגמה: סומאליה

כל החפץ לראות יכול להבחין בבירור במתפונת ההתערבות. התכנית הנסיונית עומדת כבר בגישומה בסומאליה, הנתונה עתה תחת חסות האו"ם ותחת השגחה איטלקית מתמעטת והוֹ-

סומאלית־רבה, ולשורותיה נכנסו רוב תומכיו בליגת־הנוער.

כפי שמתרמז מתוך שמה, חותרת המפלגה החדשה לאחדות כל ארצות סומאליה, שטח־הנאמנות, סומאלי הב־ריטית וסומאלי הצרפתית. מאחריה עומדים מלוא כוחו של ראדיו קאהיר, ההשפעה החזקה של המדרשה־ללימוד־דים־מושלמיים במוגאדישו הבירה, הנתמכת על־ידי מצרים, וששת בתי־הספר שנוסדו על־ידי ממשלת מצרים, אחד בכל אחד מגלילות סומאליה, שבמקרים רבים הם מוסדות־החינוך היחידים במקומם. קרוב ל־300 סומא־לים לומדים במצרים בעזרתה הכספית של הרפובליקה הערבית המאוחדת, ובחזירתם לארצם, לפני השגת העצ־מאות המלאה ב־1960, ישמשו חינוך מבורך לכוונתו של מוחמד חוסיין. המצרים אינם מפקפקים בכך שסו־מאליה בשלה להיקטף, ומשקיף אופ־טימי יהיה זה שיבקש לכפור בכך. אכן, כה בטוחים הם המצרים בעצמם עד שעתה הגבירו את פעולת הריכוך שלהם בסומאלי הבריטית. השיפורים המפורשים בסומאליה, — שבאו בזכות המפקחים אנשי האו"ם והאיטלקים — מועמדים בניגוד להתקדמות האיטית של הפיתוח החברתי והכלכלי בשטח הבריטי הסמוך. מבליטים את אי־רצונם של המושלים הבריטים להעניק לעממים המקומיים מידה ניפרת של שלטון־עצמי. „אין אפילו חצי מיניסטר סומאלי“, מעיר ראדיו קאהיר, יכול היה הפרשן להרחיק לכת עוד יותר. ב־16 ביוני הודיע מזכיר־המושב הבריטי בבית־הנבחרים בגילוי־לב כי

החסות הבריטי־הסמוך, סומאלילנד, בתבלי־הספר של חבשה בשטחי קניה ומעבר להם, המטרה וההבטחה זהות היו: לפטור את הארצות בהן הם חיים מן הכופר הארור (על הרוב: הבריטי) ולהבטיח את נצחון האסלאם. הקול שהביא את הבשורה הזאת למאהלים, לעיירות ולבתי־הקפה של סומאליה ושאר גלילות אפריקה המזרחית היה קולו של מוחמד חוסיין, בן סומאליה. שיצא לקאהיר ב־1950, ולאחר שקיבל שם הכשרה מתאימה נעשה התעמלן־הכוכב של שידורי קאהיר לאפריקה המזרחית.

כשחזר לסומאליה באביב אשתקד היה קולו הקול המופר ביותר ברחבי הארץ ובלי קשיים הרבה זכה בתמי־כתם של היסודות הצעירים והנוחים יותר להתלקח בליגת־הנוער־הסומא־לית, עד שניתנה הנהגת המפלגה בידיו. לא ארכו הימים ונתחווו כוונותיו: סומאליה העצמאית תהיה בשר מבשרה של הקיסרות הנאצרית, מוצב שממנו תתפשט בשורתו של האסלאם הלאומני ברחבי אפריקה כולה.

המון חסידיו סמכו ידיהם בלי היסוס על התכנית הזאת, אבל ראשיה הקשישים והחכמים יותר של ליגת־הנוער לא ששו לראות את מאבקהם המוצלחים מסתיימים בהכתרתו של נאצר, כשם שלא ששו לסכן את מעמ־דם ואת זכויות־היתר שלהם עצמם. התוצאה היתה שבינוני שנה זו הודח חוסיין מהנהגתה של ליגת־הנוער, אך לא גידח מן התמונה הפוליטית של סומאליה. שפן בתוך שבועות מספר הקים מפלגה חדשה, הליגה של־

מתנהלים עתה לאורך חופה של אפריקה המזרחית.

בסומאלי הבריטית יש לקבוצת "קונוראדה", שבה מיוצגות החברות האמריקאיות "קונטיננטל", "אוהאיו" ו"אמראדה", שטח-זכיון של 90.000 קמ"ר, המנוצל על-ידי "אמראדה", שביצעה עד כה שלושה קידוחים. "סטנדרד-ואקום" יש לה זכיון המקיף שטח של 28.000 קמ"ר, שבו ביצעה עבודות גיאולוגיות וגיאופיזיות ובו היא מתכוונת לקדוח בהמשך שנה זו. "ב. פ." גם היא ביצעה סקר גיאולוגי וגיאופיזי ב-שטח הזכיון שלה, המקיף 15.000 קמ"ר בצפון-מערב, אך עד כה לא בחרה אתר קידוח.

בסומאליה קדחה חברת "סינקלר-סומאל" שני קידוחי-סרק בשטח-זכיון גדול מאד, שהשתרע בתחילה על 250.000 קמ"ר, ועתה היא עומדת לבצע קידוח שלישי. דומה שהחברה משוכנעת כי הנפט מצוי כאן בכמויות ניכרות, עד כדי כך שהיא משקיעה מדי שנה במשק הסומאלי סכום שעלה מ-£ 50.000 עד £ 500.000. "מינראריה סומאליה" (עסק איטלקי), אשר לה שטח-זכיון של 28.000 קמ"ר בצפון הארץ, נטשה את קידוח-הנסיון הראשון שלה ועתה היא קודחת באר שניה. "סטאנוואק" קיבלה לא מכבר זכיון על שטח 26.000 קמ"ר לאורך 300 ק"מ מן הגבול הסומאלי-החבשי. רשימות לחיפושים מוקדמים בסומאליה נמצאים גם בידי "פרובישר אוילז", קונצרן שבפיקוח קנדי, ובידי אור, איש-נפט עצמאי מטקסס.

אכן, היקף החיפושים בכל האיזור

אין שום סומאלי לא במזכירות אף לא במחלקות המשפטיות של ממשלת שטח-החסות. יש רק סומאלי אחד באוצר ושנים במחלקת-העבודות-הציבוריות. סומאליים אחדים נבחרו לשם הכשרה נוספת, ו"בוהודמנות הראשונה" יוכנסו למוסדות השכלה גבוהה מחוץ לשטח-החסות.

זהב שחור

בארץ שחורה

כל זה הוא שמן על גלגלי התעמולה של קאהיר. חסרונות אלה ואחרים בחיים החברתיים של שטח-החסות מועמדים בפקחות בניגוד לאפשרויות ההתקדמות המצויות בסומאליה, משל כאילו לזכותה של מצרים יש לוקפן. מוסר-ההשכל לא נתעלם מתושבי סומאלי הבריטית ואי-השקט גובר והולך. על כך מעידים בבירור הסיכומים הבריטיים הרשמיים של מספרי הנדונים בבית-הדין העליון ובבית-הדין המחוזיים של שטח-החסות בשנים 1954 ו-1955. ב-1954 הושמו 54 איש במאסר על הפרת "הסדר הציבורי". ב-1955, השנה בה גילתה קאהיר לראשונה עניין של ממש במוסלמים של סומאלי הבריטית, נאסרו 125 איש על עבירות מאותו סוג. אין בידינו מספרים מתקופה מאוחרת יותר, אך יש יסוד להאמין כי הם עולים בתמידות.

המשדרים של קאהיר עמלו להסביר כי האינטרס שלהם בארצות סומאלי יש לו רק מטרה אחת: לקדם את טובת העממים שם. מעולם לא ציינה העובדה המעניינת שחיפושי נפט

בים הערבים של רצועת-החוף של קניה, שרחבה 15 ק"מ והיא נתונה לשלטון החסות של בריטניה. רצועה זו כוללת את הנמל האפריקאי החשוב מומבאסה. בריטניה מחזיקה ברצועה זו על פי הסכם מלפני 60 שנה עם השולטנות של זנזיבאר. עתה מתארת קאהיר את ההסכם כ"חזוה מרמה" וממריצה את האוכלוסיה המקומית לתבוע אוטונומיה. זאת הפעם השיבו הבריטים מידה כנגד מידה והקימו משדר רב-עצמה משלהם המשיב ל-ראדיו קאהיר בניבים המקומיים. התוצאות הראשונות של פעילות ראדיופנית זו היו "מעודדות".

בקניה עצמה רבה תפוצתם של פירסומי התעמולה המצריים, המוגי-נבים לארץ בדרך סומאליה וסומאלי הבריטית. הרבה מהם כתובים בלשון קיקוי. עתה מכינים תרגום של הקור-אן ללשון קיקוי.

קרנה של קאהיר עלתה עד מאד בעיני הלאומנים המקומיים לאחר שניתן במצרים מחסה לאפריקאים שהוגלו מקניה על-ידי הבריטים מטע-מים מדיניים. דרך-אגב, מומבאסה עצמה נעשית אף היא מרכז להשכלה מוסלמית. בתמיכה בריטית מפתחים "מכון לחינוך-מוסלמי". התלמידים נב-חרים מהרבה שטחים אפריקאיים על-ידי ועדת נודדת של מחנכים מוסלמים, רובם בוגרי אל-אזהר השומרים על מגע הדוק עם בית-מדרשם, אם אין הם מקבלים ממנו הוראות במישרים...

גם בטנגאניקה האסלאם עושה חיל במידה ראויה לציון. המיסיונרים הנוצרים באפריקה המזרחית נאלצים

של אפריקה המזרחית ומספר הנארות שנקדחו, לאורך 5,000 ק"מ בקירוב, יש בהם כדי לעשות רושם באמת. במקומות אחרים באפריקה באה ההת-מדה על שכרה, והענין הגובר בחיפוי-שים בשטחים שבהם לא הוכחה עדיין מציאותו של נפט מעיד בעליל שמחפשי-הנפט הנוכחיים אינם נוא-שים על-נקלה, דבר שבלי ספק עורר תשומת-לב בקאהיר.

על הסוס המוסלמי

אבל שאפותיו מרקיעות-השחקים של גמאל עבד אל-נאצר אינן מסתיי-מות ב"קרן הזהב", כפי שקוראים לעתים קרובות לחצי-האי הזה שבחופי אפריקה. סומאליה ארבעה גבולות לה: סומאלי הבריטית, חבש, האוקיינוס ההודי — וקניה. קניה, המושבה הברי-טית טרופת-המלחמות, היא שטח מב-טיח-הכות לתככנים המצרים. הרבה סומאלים נוודים כבר עברו את קו-הגבול הסלעי בין שתי הארצות והביאו לשבטים המקומיים את אמונת האס-לאם, העושה נפשות בתמידות, ואם גם בלי רעש, בקרב הילידים שאינם נוצרים. כאן וברחבי הארץ כולה יש ישובים סומאליים ותיקים, השואלים מאזיהם בסומאליה הדרכה רוחנית ומתוך כך גם פוליטית. ראדיו קאהיר הנברני לא איחר לאמץ לו את מלחמתם של אותם אפריקאים המתנגדים לשל-טון הבריטי, ובכך חיבב את מצרים על הרבה מנהיגים אפריקאיים בלתי-מוסלמים בקניה.

ראדיו קאהיר ותעמלנים נודדים שקדו גם ללפות מתומות בקרב התוש-

נוהלו באמצעות אנשי-עסקים ובעלי אומנויות חפשיות מצריים המתגוררים בארץ. באוגוסט אשתקד גירשה ממ־שלת סודאן רופא מצרי חשוב ואיש-עסקים ידוע, ששניהם גרו בארץ שנים רבות, בשל התערבות בפוליטיקה המקומית. זמן קצר אחרי־כן אמר ראש ממשלת סודאן, בביקורו בברי־טניה, שאם גם היחסים עם מצרים טובים בהחלט, הרי מצרים משפיעה השפעה חזקה על ענייני־פנים בסודאן ובלי ספק תשמח לראות בהקמת ממ־שלת-בובות סודאנית הכפופה לקא־היר.

המרץ בו הגיבו הסודאנים על הלחץ המצרי בתחילת 1958, ונכונותם של המיניסטרים הסודאנים להזעיק את העולם למראה כל סימן של פעולות־זדון מצריות, עשו רושם על נשיאה של מצרים. כמו כן ידוע לו היטב האינטרס המערבי, והנוצרי, בשמירת קיומה של חבש, שהוברר לו מאז גירשה ממשלת חבש בנובמבר 1956 את הנספח הצבאי המצרי, לט.קול. חילמי, שעשה בארץ שלוש שנים.

ארצות נוספות היכולות להעיד על ההתערבות הלא־קרואה של ראדיו קאהיר והתעמלנים המצרים הן לוב, מארוקו ותוניסיה, שלא מכבר קנו להן את עצמאותן. לוב, שכנתה של מצרים, היא לפי־שעה אחת הארצות הנוחות פחות לשמוע לקולה המסית של קאהיר. תקופה של שיגשוג עוברת עתה על הארץ כתוצאה מנכוחותם של זרים, אנשי־צבא כאזרחים, והודות לסכומים הגדולים שמוציאים החברות והמוס־דות הזרים המרובים. מצב זה לא די

להודות כי במקום שהם מתחרים במי־שרים עם האמונה המוסלמית על נפ־שותיהם של אפריקאים, יהיה הנצחון למושלמים. אין בכך כדי להפתיע. האסלאם מכיר בפוליגמיה, שהיא קשר־נישואים טבעי בקרב הרבה שבטים אפריקאים אלא שהתורה הנוצרית או־סרת עליו. האסלאם אינו יודע שום מחיצה של גזע או צבע, אינו מעמיד בעיות תיאולוגיות קשות ואינו תובע תפילה בציבור. המבקש להתאסלם אינו מוצא שום התנגשות בין כנסיות שונות, כדרך שהוא מוצאן עשה שניטל עליו לבור בין מיסיונרים פרוטסטנ־טים וקתולים. ההתאסלמות אינה מחיי־בת את בן השבט האפריקאי לוותר על אמונות־הבל מסורתיות כדרך שדו־רשת ממנו הנצרות. ומפוח ההשפעה הגוברת של ראדיו קאהיר ותעמלנים נודדים, נפתה הוא להאמין כי בקבלו עליו את דת האסלאם הוא נעשה אבר מאבריה של קיסרות אדירה, שבה מורם הוא, האפריקאי הצבעוני, המ־דופא והמנוצל, למעמד של תוקף ושררה בארצו שלו. שכן, אחרי הכל, כמו שמזפירה קאהיר תדיר למאזיניה, כלום אין מצרים חלק מאפריקה?

ל א ב ח י ל ו לא בכוח...

עם זאת אין קאהיר מוכנה להס־תבך בסיכסוך מזוין כדי להשיג את מטרותיה. מסיבה זו מוותר נאצר לפי שעה על סודאן וחבש. אף כי היו באביב שנה זו ידיעות על נסיונות מצד הנספח הצבאי המצרי לבצע פעו־לות חתירה בחוגי הצבא בסודאן, הרי רוב פעולות החתירה המצריות בעבר

מעוניינת לבוא בהתנגשות ישרה עם צרפת, שבלי ספק תגיב תגובה צבאית על פעולה מצרית גלויה יותר. מארוקו ותוניסיה יש להן גם מנהיגים לאומי-נים חזקים, שאם גם אינם מתנגדים בגלוי לנאצר הם מעדיפים לנהל את העניינים על פי דרכם. בורגיבה ודאי לא במהרה ישכח את פרשת צאלח בן-יוסף אף לא את ההתקפות התכופות מקאהיר על עמדתו הפרו-מערבית.

באפריקה המערבית הצרפתית נראו אך ניצניה הראשונים של לאומנות. המרכז העיקרי לפעילות מוסלמית הוא אוּגָלָאטה בסודאן הצרפתית, אבל רוב התושבים המקומיים הם בורים ואינם נותנים דעתם על העולם החיצון. מכל-מקום יש סיכוי לצרות לעתיד-לבוא. כמה צעירים מקומיים נבחרו על-ידי האוניברסיטה אל-אזהר לתקופת „לי-מודים“, ואפשר להניח כי בשובם הביתה ישאו אתם את בשורת הלאומנות המוסלמית.

שונה עד מאד המצב בניגריה. השטח הפדרטיבי חצוי מבחינה אתנית לשני חצאים, ניגריה הדרומית, שתור-שביה רובם עובדי-כוכבים ומיעוטם נוצרים, והצפונית, שכמעט כולה מוסלמים (14 מיליון). אך לגבי הניגרים הצפוניים לא מצרים היא הפוכה המדרים כי אם סודאן. קיימת התעניינות גדולה ביותר בהתקדמותה של סודאן בשלטון-העצמי ויש רצון גובר לכונן מדינה מוסלמית עצמאית לפי קווים דומים. המצרים מתחילים רק עכשיו לגשש את דרכם במבוך של עסקי הפוליטיקה הניגריים. הבעיות הכרוכות בהם עשויות להרתיע אפילו אותם.

ששם קץ לאבטלה אלא אף העלה את המשפרות ויצר מחסור בידיים עובדות בחקלאות. בתנאים אלה, ומדעתם היטב למדי את תנאי החיים במצרים, אין הלובים אצים לוותר על מעמדם המאושר. אבל המצרים לא אמרו גואשי. השגרירות המצרית בטריפולי היא אממה לפעולות חתירה. לפני שנה נתפס הנספח הצבאי המצרי ומטען של רובים אוטומטיים ותחמושת בארגז מכוניתו. על אף גירושו נמשכות פעולות מסוג זה.

רק עכשיו עמדו הלובים על הסכנה הצפויה לעתידם מן המספר העצום של מורים מצריים המועסקים בבתי-הספר של הארץ. עד לא מכבר היו כמעט כל המורים בבתי-הספר ובבתי-האולפן מצרים, אך הממשלה החלה לשקוד על הכשרת מורים מקומיים והיא משתדלת להביא מורים שאינם מצרים. גם מספרם של הלובים הצעירים הלומדים באוניברסיטאות מצריות, שבחזירתם מהן הם מטיפים לנאצרות, מעורר דאגה.

במארוקו ובתוניסיה הקרקע מוכרת יותר, לכאורה, להרישו זה של נאצר. שתי הארצות מתחבטות באבי-טלה חמורה, ושתיהן גלויות להתערבות מצד מצרים. שליחי הפ. ל.נ. יוצאים ובאים תדיר בין שתי הארצות לקאהיר, בענייני המרידה באלז'יריה, והסטודנטים בשתי הארצות תומכים עד מאד בנאצר. אם לא ניסתה מצרים ליטול במישרים את המושכות לידיה, הרי מסתבר שהסיבה היא שאין מצרים משתוקקת כלל לרשת את צרותיהן של שתי הארצות, וברגע זה גם אינה

תלויים במידה רבה במחירות בה יכ־ שירו אלה את עמיהם לשלטון־עצמי מלא ובמהירות בה תהיה ממשלת ברי־ טניה, למשל, מוכנה להעניקו להם. מקום שקיים סיכסוך בין העממים המקומיים לשלטון הבריטי, ברור שקאהיר מתכוונת להתערב לצרכיה־ היא. מקום שאין חיכוך, אין שום יסוד שעליו יכולה קהיר לכונן את המסגרת של מורת־רוח לאומית. עדיין אין כל סימן לכך שנאצר מוכן לקרוא תגר על המושלים האפריקאים החדשים בארצותיהם הם.

אך תבוא השעה בה יהיה עליו לעמוד בפני הפופולאריות הגוברת של אנשים כדוגמת קוואמה נקרומה, ראש ממשלת גאנה, ביבשת אפריקה. חזון נקרומה על פדרציה של מדינות אפ־ ריקאיות עומד לשטן לחלמו של נאצר על שליטה באפריקה. לפי־שעה מוכן המנהיג המצרי לעשות יד אחת עם נקרומה ושאר מנהיגים לאומיים באפ־ ריקה המערבית, ולו אך משום שהוא זקוק לתמיכתם המוסרית במאבקו בזירה הבינלאומית. באישיותו של נקרומה גם מתיצבת הנצרות כנגד האסלאם. המנהיג הגאנאי נתגדל כקתולי, ועתה הוא מגדיר עצמו כ„נוצרי בלתי־כיתיתי“. בחוץ־הזהב יש רק 120.000 מוסלמים. רשת בתי־הספר הנוצרים מאורגנת יפה. האדמה שייכת ברובה לאיפריים. אכן, זוהי קריאת־תגר שעדיין עתידה הלאומנות המוסלמית. הנאצרי, להתמודד אתה.

אבל במקרה של התנגשות בין האוכ־ לוסיה המקומית לבריטים תזומן להם שעת־כושר גדולה מאין כמותה.

הכוח הנגדי

לפי האומדן, המוסלמים הם כיום כשליש מפלל 189.000.000 תושביה של אפריקה. כל אחד מ־66.000.000 המוסלמים האלה הוא בעל־ברית־בכוח לנאצריות. רק מכשול אחד עיקרי עומד לשטן על דרך התכנית המדהימה להת־ גדלות, שעלתה בחלומו של פילוסוף המהפכה המצרית בקאהיר. הרי זה מכשול אדיר לא פחות מן הנשק שהוא נועץ בלבה של אפריקה. אם גם אינו רבי־דברים כמותו, זאת היא הלאומנות האפריקאית המקומית.

הרי זה כוח חדש, אך כוח גובר ועולה. במידה ידועה בא לעולם בזכות מנהגם של הבריטים והצרפתים — מחוץ לשטח־החסות של סומאלי — להכשיר אפריקאים למידה של־ טון־עצמי. להעמיד לרשותם בתי־ספר מצוינים ולטפח את המשך חינוכם באוניברסיטאות ובמוסדות אחרים של חינוך גבוה בבריטניה ובצרפת. כיום יש ציבור גדל והולך של צעירים מוכ־ שרים, בקיאים בנהלים הדמוקרטיים המסורתיים ובהלכה המדינית, המוכ־ גים להחיש את יציאת המושלים הזרים מארצותיהם, אך לא לקדם בברכה תחתיהם את ההשפעות של הנאצריות, הזורה להם. הצלחתה וכשלונה של הלאומנות המוסלמית נוסח מצרים